

Lausunto

08.07.2025

Asia: VN/19873/2023

Lausuntopyyntö syyteneuvottelun käyttöalan laajentaminen; työryhmän mietintö

Nykytila

Mitä huomioita teillä on nykytilaa koskien?

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Asia: Suomen tuomariliitto ry:n lausunto syyteneuvottelun käyttöalan laajentamista koskevasta työryhmämietinnöstä

Viite: VN/19873/2023

Tuomariliitto pitää lähtökohtaisesti kannatettavana, että tunnustamisoikeudenkäynnin käyttöalaa pyritään laajentamaan. Tuomariliitto toteaa, että eräänä keskeisimpänä syyteneuvottelulainsäädännön tavoitteena on ollut tuottaa säästöjä muiden ohella tuomioistuimille. Siihen nähden, minkä suuruisia säästöjä lainsäädännöllä tavoiteltiin, tunnustamisoikeudenkäyntien määrä on jäänyt melko vähäiseksi. Silloin kun asia ratkaistaan tunnustamisoikeudenkäynnissä, tämä tuottaa merkityksellisiä säästöjä, kun säästytään mahdollisesti hyvinkin laajan ja raskaan pääkäsittelyn toimittamiselta.

Syyteneuvottelun käyttö ei ole lisääntynyt vuosien myötä, vaan on pysynyt suurin piirtein samantasoisena, joten vaikuttaa siltä, että syyteneuvottelun käyttö ei tule merkittävästi lisääntymään ilman lainsäädäntömuutoksia.

Syyteneuvottelu menettelynä ja sen rajattu soveltamisala on kuitenkin vastaajien yhdenvertaisuuden näkökulmasta jossain määrin ongelmallinen. Vastaaja, joka on tehnyt suuremman ja siten oletettavasti moitittavamman rikoksen saa suhteellisesti arvioituna alhaisemman rangaistuksen pelkästään prosessuaalisella perusteella kuin vähemmän moitittavaan rikokseen syyllistynyt vastaaja.

Toisaalta on huomattava, että syyteneuvottelussa vastaajat tunnustavat ja siten saavat rangaistukseensa korotusta sellaisistakin osateoista, joiden osalta syyttäjän näyttö ei välttämättä olisi pääkäsittelyssä riittänyt tuomioon.

Keskeiset ehdotukset

Velvollisuus arvioida syyteneuvottelun edellytyksiä

Tuomariliitolla ei ole tältä osin lausuttavaa.

Ilmoitukset asianosaisten oikeuksista

Tuomariliitto toteaa, että kaiken kaikkiaan syyteneuvottelun mahdollisuudesta tulee sen tavoitteiden eli prosessuaalisen säästön saavuttamiseksi tiedottaa mahdollisimman varhain.

Syyteneuvottelun kohteena olevat rikokset

Tuomariliitto kannattaa syyteneuvottelun soveltamisalan laajentamista. Mietinnössä mainituin tavoin nimikkeiden lisääminen korostaa asian laadun merkityksen arviointia. Näiden nimikkeiden lisääminen syyteneuvottelun käyttöalaa ei kuitenkaan todennäköisesti kasvata kovinkaan paljoa syyteneuvottelun tosiasiallista käyttöä. Törkeiden huumausainerikosten osalta Tuomariliitto huomauttaa, että asioissa, joissa on laaja vastaajajoukko, tulee todennäköisesti jäämään harvinaiseksi, että kaikki vastaajat valitsevat tunnustamisoikeudenkäynnin. Kustannussäästöjen määrä jää tältä osin rajalliseksi.

Ihmiskaupparikosten ja törkeiden ryöstöjen osalta asian laatu voi johtaa siihen, ettei näitä nimikkeitä tule käsiteltäväksi tunnustamisoikeudenkäynneissä. Esimerkiksi törkeissä ihmiskaupparikoskokonaisuuksissa tunnustamisoikeudenkäynti tuonee myös kustannussäästöjä varsinkin, jos kuultavia on ulkomailla. Toisaalta juuri näissä rikoksissa uhri saattaa olla erityisen haavoittuvassa asemassa, millä on perusteltu mm. seksuaalirikosten rajaamista pois syyteneuvottelun piiristä.

Yleisesti ottaen Tuomariliitto pitäisi linjakkaampana ratkaisuna, ettei syyteneuvottelun käyttöä rajattaisi rikosnimikkeiden perusteella, vaan ainoastaan rangaistusuhkan perusteella tarkentaen sääntelyä siltä osin minkä laatuiset asiat eivät soveltuisi syyteneuvottelun piiriin.

Yhteisösakosta neuvottelu

Yhteisösakosta, liiketoimintakiellosta tai rikoshyödyistä neuvottelu, kun se liittyy asianomistajan vahingonkorvausvaatimukseen

Tuomariliitto toteaa, että ehdotetut muutokset lisäävät syyteneuvottelun houkuttelevuutta ja sen käyttöalaa. Toisaalta on ongelmallista, että nämä muutokset korostavat ja parantavat menettelystä saatavia etuja nimenomaan talousrikosten ratkaisemisessa, joka on rikoksentekijöiden yhdenvertaisen kohtelun näkökulmasta ongelmallista.

Tuomariliitto toteaa, että tosiasialla saattaa osoittautua, että rikoshyödyt neuvottelemisen mahdollistaminen olisi edellytys sille, että myös laajempia huumausainerikoksia tulisi syyteneuvottelun piiriin.

Tuomariliitto kiinnittää huomiota siihen, että esitetty ROL 1 luvun 8 b § ei rajaa sovellusalaan siten, kun perusteluissa on esitetty ehdotettavaksi. Ehdotetun ROL 1 luku 8b §:n sisällöksi on kirjattu: ”Syyttäjä voi 10 §:ssä tarkoitetussa tuomioesityksessä sitoutua jättämään vaatimatta rikoksen tuottamaa taloudellista hyötyä menetetyksi siltä osin kuin asianomistaja ei vaadi vahingonkorvausta tai edunpalautusta.” Tuomariliiton käsityksen mukaan pykälä sanamuotonsa puolesta poistaisi kaikki esteet neuvotella rikoshyödyt rikoksissa, joissa rikoksella ei ole asianomistajaa tai asianomistaja on jäänyt tuntemattomaksi.

Liiketoimintakiellosta neuvottelu

-

Rikoshyödyt neuvottelu, kun se liittyy asianomistajan vahingonkorvausvaatimukseen

-

Syyteneuvottelu muutoksenhakuasteessa

Tuomariliitto pitää kannatettavana, että oikeustilaa selvennetään. Tuomariliitto kuitenkin korostaa, että tunnustamisoikeudenkäynnin muutoksenhakuasteessa tulee olla poikkeuksellista. Kustannussäästöjä koskevien tavoitteiden kannalta ei ole toivottavaa, että oikeudenkäynti käydään ensin kokonaisuudessaan läpi käräjäoikeudessa ja vasta epämieluisan käräjäoikeuden tuomion saatuaan vastaaja suostuu syyteneuvotteluun. Syyteneuvottelusta hovioikeusvaiheessa saatavan hyödyn tulisi olla merkittävän vähäinen verrattuna käräjäoikeudessa saatavilla olevaan etuun rangaistuksen mittaamisessa.

Seuraamuskannanottojen informatiivisuus

Tuomariliitto kannattaa muutosta tältä osin. Tuomiossa on RL 6:8 a.3:n nojalla jo nykyisin ilmoitettava tuomitun rangaistuksen lisäksi myös, millaisen rangaistuksen tuomioistuimella olisi tuominnut ilman syyteneuvottelua.

Tuomariliitto kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että rikoshyötyä koskevat ratkaisut ovat tyypillisesti vahvasti sidottuja asiassa esitettävään kokonaisnäyttöön. Siten vaatimus siitä, että tuomioistuimella tunnustamisoikeudenkäynnissä arvioisi, minkälaisen taloudellista hyötyä koskevan menettämisseuraamuksen tuomioistuimella olisi tuominnut ilman tuomioesitystä, on hyvin epärealistinen. Tuomioistuimen käsitys tältä osin voi ainoastaan olla sama kuin syyttäjän tuomioesityksessä esittämä kannanotto.

Tunnustamisoikeudenkäynnin määräaika

Tuomariliitto toteaa, että yleisesti ottaen tiukat määräajat yksittäisille asiaryhmille vaikeuttavat tuomioistuinten toiminnan suunnittelua tehokkaaksi eivätkä siksi ole kannatettavia. Määräajat aiheuttavat myös yhdenvertaisuusongelmia, koska resurssi, joka kohdistetaan tiukoilla aikaraameilla yhteen asiaryhmään, on aina muualta pois. Nyt esitetty lainmuutos tuo käsittelyyn joustoa, mikä on kannatettavaa sekä asianosaisten että tuomioistuimen näkökulmasta, Nykyisin tunnustamisoikeudenkäynnit on säädetty yhtä kiireellisiksi kuin esimerkiksi alaikäisiä asianomistajia koskevat rikosoikeudenkäynnit.

Esitutkintalain mukainen tunnustamismenettely

Tuomariliitto yhtyy siihen muistiossa esitettyyn näkemykseen, että tunnustamismenettelystä luopuminen selkeyttää sääntelyä ja voi vaikuttaa myönteisesti syyteneuvottelun käyttöön.

Vaikutukset

Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

Syyteneuvottelun käyttöalan laajentaminen jää maltilliseksi, joten sen taloudelliset vaikutukset eivät tule olemaan suuria. Sääntelyn soveltamisala jää edelleen melko kapeaksi ja suurin hyöty saadaan jatkossakin talousrikosasioiden käsittelyn sujuvoitumisessa.

Millaisia viranomaisvaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

Ks. edellä.

Millaisia muita yhteiskunnallisia vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan?

-

Millaisia muita vaikutuksia arvioitte esityksellä olevan? (Esimerkiksi ihmisryhmiin kohdistuvat vaikutukset)

-

Vaihtoehtoiset ratkaisut

Miten kommentoitte muita toteuttamisvaihtoehtoja (mietinnön jakso 5) ja erillisessä muistiossa esitettyjä ratkaisuvaihtoehtoja? Millaisia vaikutuksia niillä olisi?

Tuomariliitto toteaa, että rikosprosessia kehitetään sujuvammaksi useissa eri työryhmissä. Asianomistajan asemaa rikosasioissa yleisesti tulee kehittää siihen suuntaan, että asianomistajan oikeudet eivät vaarannu, mutta toisaalta niiden ei tule estää sujuvaa rikosprosessia.

Tältä osin Tuomariliitto katsoo, että asianomistajan mahdollisuutta estää asian käsittely tunnustamisoikeudenkäynnissä tulisi rajoittaa. Niin ikään esitys siitä, että rikoshyöty kuuluisi kokonaan neuvottelun piiriin olisi käyttöalan laajentamisen näkökulmasta perusteltua mietinnössäkin esitetyillä perusteilla.

Onko jokin muu tapa, jolla esityksen tavoitteet voitaisiin toteuttaa?

-

Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Miten kommentoitte mietinnön näkemyksiä, jotka koskevat suhdetta perustuslakiin ja säätämisyjärjestystä (mietinnön jakso 11)?

-

Muut havaintonne ja kommenttinne esitysluonnoksesta

.

-

Lausunnon valmistelu

Lausuntoa on valmisteltu Tuomariliiton oikeuspoliittisessa valiokunnassa ja hallituksessa. Lausunnon kirjoittamiseen ovat osallistuneet: Johanna Helminen ja Matti Pyöriä

Tuomariliiton hallitus on käsitellyt lausunnon.

Helsingissä 8.7.2025

Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry

Tuuli Vänskä

puheenjohtaja

Johanna Helminen

varapuheenjohtaja

Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry toimii tuomioistuinlaitoksen kehittämiseksi sekä sen merkityksen ja tuomarin riippumattoman aseman säilyttämiseksi yhteiskunnassa.

Tuomarikunnanyhteisenä järjestönä Tuomariliitto valvoo ja edistää jäsentensä ammatillisia ja muita yhteisiä pyrkimyksiä.

Hartikainen Linda
Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry